

Byvandring i Herringløse

Egnshistorisk Nyt nr. 2 – 1998 – udgivet af Egnshistorisk Forening i Gundsø

Byvandring i Herringløse

Lørdag den 5. September mødtes ca. 50 personer i Herringløse.

Årsagen til det store fremmøde var, at Ulla Bech havde lovet at tage os med på en tur rundt i den gamle landsby, som er en af de ældste i Gundsø.

Herringløse havde omkring år 1800 fem godsejere, man begyndte også på dette tidspunkt at tale om udskiftningen af jorden. En del gårde lå jo omkring byens gadekær, men blev så for nogles vedkommende flyttet udenfor byen.

Bylauget, hvor man førhen havde aftalt hvornår man skulle pløje, så og høste, var det slut med, fordi nu skulle hver bonde have sin egen mark at tage vare på.

De fem godsejere var: Københavns Magistrat, Universitetet, Vartov Hospital, samt de to private godsejere: Edelgave og Katrinebjerg. Fra den tid findes nogle enestående kort, som viser jordene dels før udskiftningen og dels efter.

Indtil reformationen var det kirken, som ejede det meste af jorden i Herringløse. Margrethe den 1. havde pantsat jorden til bispen i Roskilde for nogle tjenester, han havde gjort hende. En af de større tjenester var at hjælpe hende på tronen

Fra reformationens tid overgår det meste af kirkens gods til kongen. Området bliver så til kronens gods. Enkelte institutioner fik dog lov at beholde deres godser, f.eks. institutioner der havde med undervisning at gøre, eller pleje af ældre og syge.

Det var bl.a. derfor, Vartov Hospital blev ejer af noget gods i området, bl.a. Muldhøj, som oprindeligt hørte som fæste under Vartov. Universitetet fik også nogle gårde forærende, men også nogle professorer var så heldige, bl.a. Vitus Bering, som fik et par gårde, fordi han havde lavet et meget digert værk til kongen om de gamle kongers krønike.

Oldershøj og Birkelund har i sin tid været fæstegårde under Universitetet.

Ulla havde lavet to spændende kort, et markkort over Hvedstrup sogn og et bykort over Herringløse. På det nyere matrikelkort var de gamle gårdes placering lagt ind over.

Ligeledes kunne man også se, at der oprindeligt havde været 4 gadekær. Ved gadekærene opholdt kreaturerne sig om natten.

Før udskiftningen omkring 1800 lå gårdene som før omtalt i en tæt ring omkring byen, så den var helt lukket med led over vejene.

Ledene skulle byhyrden sørge for at lukke om aftenen, når kreaturerne var gennet hjem fra overdrevet.

Af de gamle vanger kan man i dag se rester af et skel ude på Vadvej.

Man må heller ikke glemme at nævne de 3 oldtidshøje, som ligger så flot på stribe når man kommer fra Sengeløse: Rævehøj, Store Oldhøj og Sømhøj, måske har Sømhøj givet herredet navn, (Sømme Herred).

Ulla fortalte også, at man i gamle dage kom hinanden meget mere ved, man gik bl.a. til aftenkaffeslabberas på Oldhøjgård, så kunne man sidde og ryge sin lange pibe og få diskuteret politik.

På Oldhøjgård havde man stadig i 30erne et stort lerbåd, som blev plantet midt på langbordet og så var det ellers bare med "at lange til fadet". Ligeledes gik ølkruset også rundt, alle måtte drikke af det samme krus.

Vi fik spændende fortællinger om æggesamler og hønsekræmmer Alfred Hansen, som kørte til Roskilde og solgte sine æg.

Om skrædder Lars Andersen, som kørte rundt i hestevogn og tog mål af folk og modtog bestillinger på tøj.

Hans lærlinge og svende boede og arbejdede på loftet, om natten slog de bordene op, og under dem stod sengene. De var sikkert trætte, når de gik i seng, for arbejdstiden var lang, fra 6 morgen til 10 aften.

Byvandring i Herringløse

Egnshistorisk Nyt nr. 2 – 1998 – udgivet af Egnshistorisk Forening i Gundsø

fra byvandringen i Herringløse i midten ses Ulla Bech

Om mejeriet i Herringløse, som er det første i Gundsøområdet, oprettet i 1878, fortæller Ulla at man jo havde meget mælk som skulle nedkøles.

Til dette formål blev der brugt is, som om vinteren blev skåret i den nærliggende sø. For at man nu kunne opbevare isen, blev der gravet lange dybe render. Der blev lagt et lag tørvesmuld i bunden, ovenpå lagdes isen, så tørvesmuld igen o.s.v., til sidst havde man en slags ”lagkage”.

Isen kunne på denne måde holde sig i op til et år, mejeriet kunne blot hente af det. Man har også haft en storbrand i Herringløse, det var i 1929, hvor 1 gård og 8 huse nedbrændte. Årsagen var to 5-årige drenges leg med tændstikker i en halmstak.

Vores dejlige byvandring sluttede i Christian Sørensens have, hvorfra man kunne gå ind og se den gamle skolestue.

Skolen, som er bygget i 1812, står i dag utrolig flot og nænsomt restaureret.

Christian Sørensen fortalte også mange spændende ting om den gamle skole.

En stor tak til Ulla Bech for den meget oplysende tur rundt i det gamle Herringløse.

Per Sunesen